

TARTU ÜLIKOOL
SOTSIAALTEADUSTE VALDKOND

NARVA KOLLEDZ
ÕPPEKAVA „KOOLIEELSE LASTEASUTUSE ÕPETAJA MITMEKEELES
ÕPPEKESKKONNAS“

Mari-Liis Kiviloo

**LOODUSE TUNDMA ÕPPIMISE VÕIMALUSED KÕIGI VIIIE MEELE
KASUTAMISEL LASTEAIA ÕPPETÖÖS**

Bakalaureusetöö

Juhendaja Maret Vihman MA

NARVA 2019

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

..... Mari-Liis Kiviloo

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. Aktiivõpe ja õuesõpe – õppimine väljaspool klassiruumi	6
1.1. Aktiivõppe olemus	6
1.2. Õuesõppe Olemus.....	7
2. Õppimine mitme meele abil. Valik meetodeid	11
2.1. Vaatlus	12
2.2. Mäng ja maastikumäng	13
2.3. Katsed	15
3. Metoodika	16
4. Tulemused ja analüüs	17
4.1. Tegevus teemal: Õppekäik parki „Pargis leiduvad kevadtunnused“	17
4.1.1. Tegevuse “Pargis leiduvad kevadtunnused” vaatleja analüüs.....	18
4.2. Tegevus teemal: „Juur- ja köögiviljad“	20
4.2.1. Teise tegevuse vaatleja analüüs teemal „Juur- ja köögiviljad.“	21
4.3. Tegevus teemal „Kevad hääled“	23
4.3.1. Tegevus teemal:” Kevadhääled” vaatleja analüüs	24
ARUTELU	26
KOKKUVÕTE	27
Summary.....	28
Kasutatud kirjandus	29
LISAD	31
Lisa 1. Loodus meie ümber.....	31
LISA 2. Juur- ja köögiviljade võrdlemine	33
LISA 3. Ilmavaatlus õues.....	36

SISSEJUHATUS

Lapskeskne õppimine ei ole enam pelgalt laua taga istumine ja töölehtedega õppimine, vaid on erinevate meetodite kombinatsioon uute teadmiste omandamiseks. Selleks, et laps tunneks huvi ja omandaks uusi teadmisi end ümbritseva keskkonna vastu, tuleks kasutada erinevaid õpimeetodeid, mis võiks olla aktiivõpe, õuesõpe ning viie meele kasutamine lasteaia õppetöös. Õuesõpe on aktiivne looduskeskkonna tundmaõppimine, mis viib isiksuse ja kodaniku kujunemiseni (Vihman 2016:7).

Tänapäeva õpiühiskonna meetodid erinevad oluliselt kümne aasta tagustest õppemeetoditest. Ühiskond on läinud üle nutiajastule, mille tõttu viie meele kasutamine õppetöös on vähenenud või üldse olematu. 2016. aastal Eestis läbi viidud uuringus leiti, et 4-7.aastased lapsed kasutavad nutivahendeid aktiivselt, peaaegu pooled uuritavatest omasid isiklikku nutivahendit (Strelnikov 2016: 20).

Käesoleva bakalaureusetöö teema on tänapäeva ühiskonnas aktuaalne, eelnevalt on tehtud uuringuid õuesõppe ning aktiivõppe meetodite kohta, kuid puuduvad tänapäevased uurimused, kus käsitletakse viie meele kasutamise olulisust õppetöös. Nugin ja Õun (2017: 243) leidsid, et arvestades eelkooliealiste laste õppimise eripära, tuleb loodusõpet läbi viia nii, et vajadusel oleks võimalik kasutada kõiki viite meelt.

Uurimisprobleem antud bakalaureusetöös seisneb selles, et tänu nutiajastule ei kasuta lasteaiaõpetajad oma tegevustes läbi viie meele õpetamist, aktiivõpet või õuesõpet, vaid on läinud üle mugavamale meetodile, kaasates õppetöös erinevaid vahendeid, näiteks interaktiivne projektor, arvuti, tahvelarvuti, ozobotid, bee-botid. Samuti ei kasuta lapsed kõiki viite meelt ümbritseva keskkonna tunnetamiseks, veetes enamuse oma ajast mobiiltelefonides, arvutites või tahvelarvutites.

Bakalaureuse töö eesmärk on välja selgitada kas lapsed õpivad efektiivsemalt kõigi viie meele kaasamisel õppetöös, aktiivõppe või õuesõppe raames ning kuidas nende meetodite kasutamine lasteaia õppetöös toetab laste arengut.

Uurimuse eesmärgi saavutamiseks on sõnastatud järgnevad uurimisküsimused:

- 1.Milliste võtete abil õpetatakse lasteaias käivatele lastele ümbritsevat loodust?
- 2.Kas aktiivõppe ning õuesõppe meetodid toetavad viie meele kasutamist lasteaia õppetöös?

3. Kuivõrd on märgatav laste aktiivne osalemine ettevalmistatud viit meelt kasutavates tegevustes vaateleja hinnangul?

Bakalaureusetöös kasutatud kirjanduse valimisel on tuginetud tõenduspõhisusele, kaasaegsusele ja teemakohasusele. Töös on kasutatud M. Vihman, J. Käis, K. Nugin ja T. Õun ning paljude teiste autorite materjale.

Teema uurimiseks ning esitatud uurimisküsimustele vastuste leidmiseks, kasutas autor läbiviidud näidistegevusi, mille tulemusi analüüsis tegevuste juures olnud vaateleja.

Uurimiseks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi, uurimisobjektiks olid õppijad, kellega viidi läbi kolm näidistegevust, kus kasutati aktiivõppe, õuesõppe meetodeid ning kaasati tegevustesse kõik viis meelt. Tegevused viidi läbi Aruheina lasteaias, 6-7 aastaste laste rühmas.

Bakalaureusetöö koosneb kolmest osast. Esimene osa on teoreetiline ja tutvustab ning annab ülevaate aktiivõppe ning õuesõppe vormidest, kasulikkusest ning vajalikkusest. Teine osa tutvustab sagedamini kasutatavaid õppemeetodeid. Kolmandas osas tutvustatakse valitud kolme näidistegevust, nende läbiviimist. Kõigis tegevustes viibib juures vaateleja. Praktilistele tegevustele järgneb analüüs ja vaatejapoolne hinnang. Töö lõpetuseks on kirjutatud kokkuvõte.

1. AKTIIVÕPE JA ÕUESÕPE – ÕPPIMINE VÄLJASPOOL KLASSIRUUMI

1.1. Aktiivõppe olemus

Aktiivõpe (active learning) on õppimisprotsess, kus õppijad tegutsevad aktiivselt, mis aitab neil õpitavat mõtestada ja omandatud teadmisi reaalse eluga seostada. Aktiivõppe rakendamisel on õpilased situatsioonis, kus nad on sunnitud rääkima, kuulama, kaasa mõtlema ja kirjutama ning omandavad tunnis uusi teadmisi ja kogemusi aktiivse tegevuse kaudu (Vihman 2016: 4). Aktiivõppeks võib lugeda kõike, kus õpilased ei ole kuulajad, vaid aktiivsed tegutsejad. (Leuhhin, Kärberg 2005)

Autori arvates on tänapäeva infoühiskonnas elades inimesi ümbritsemas väga palju erinevaid elektroonilisi esemeid. Näiteks arvuti, televiisor, raadio, tahvelarvuti ning nutitelefon. Nende kõigi abil saab last väga palju arendada või seadmete kaudu uusi teadmisi õpetada. Nähes ümberringi, kui paljud inimesed on telefonidest või arvutitest sõltuvuses, soovivad olla pidevas infovoos, siis on väga paljud vanemad otsustanud anda ka oma lastele võimaluse veeta aega erinevates seadmetes.

Sarv (2007) on leidnud, et inimese keha ja hinge valdab arenemistung. Väikses lapses väljendub see tung katses ronida, hüpata, joosta, visata ja murda. Laps tahab kõike näha, kuulda, nuusutada, kobada, suhu pista, ühesõnaga vaadelda ja katsuda (Sarv 2007). Väikelaps peab saama kasutada kõiki meeli- nägemist, kuulmist, kompimist, maitsmist ja haistmist. (Nugin, Õun 2017: 123) Samuti on töö autor on seisukohal, et inimene on loodud arenema ning tahab pidevalt saada uusi teadmisi ning seetõttu on väga oluline, et pakuksime kõigile võimalust end ümbritsevat avastada ja lähemalt uurida.

Hästi organiseeritud õpikeskkond võib õppijat ja õpetajat toetada, innustada, julgustada ja arendada. (Nugin, Õun 2017: 63) Aktiivõppes ei oodata konkreetseid vastuseid, vaid tähtis osa on loovusel, originaalsusel ja tegutsemisvabadusel. Aktiivõppe käigus avastab, kogeb ja õpib juurde ka õpetaja. (Vihman 2016: 5) Aktiivõppemeetodite rakendamine arendab õpilast iseõppimise suunas. Iseõppija (ennastjuhtiv õppija) oskab seada eesmäärke ja planeerida õppeprotsessi, neid oskusi läheb elus vaja ka siis, kui koolid on lõpetatud. (Leuhhin ja Kärberg 2005)

Selle põhjal võib järeldada, et oluline on korraldada tegevusi õues, õpetades lapsi tundma neid ümbritsevat loodust läbi õuesõppe ja aktiivõppe. Kõiki tegevusi on võimalik viia läbi väljaspool

rühmaruume. Kui õpetaja on hästi planeerinud tegevuse väljas, andes lastele võimaluse iseseisvalt avastada, uurida ning otsida, siis motiveerib see lapsi tulevikus ise teadmisi hankima.

Lasteaias arendatakse väärtusi igapäevaste tegevuste kaudu, mida toetab loodud õpikeskkond, õpetaja positiivsed suhted lastega ning koostöö lastevanematega. (Nugin, Õun 2017: 72) Soovides õppetegevuste kaudu väärtusi arendada, tuleb need muuta võimalikult kogetavaks, st tuleb luua olukordi, mis aitavad teatud väärtuste headuses veenduda, õppides seejuures väärtustama teisi inimesi ja iseend. (Veisson ja Kuurme 2010)

Arvestades eelkoolialiste laste õppimise eripära, tuleb loodusõpet läbi viia nii, et vajadusel oleks võimalik kasutada kõiki viite meelt. (Nugin, Õun 2017: 243)

Autor arvab, et inimene on loodud elukestvaks õppijaks ning pidevalt arenema, seetõttu on väga oluline, et pakuksime lastele võimalust end ümbritsevat avastada ja lähemalt uurida.

1.2. Õuesõppe olemus

Õuesõpe (õppimine väljaspool klassi) on õppemeetod, mille aluseks on vaatlused ja isiklik (läbitunnetatud) avastus ja kogemus. Selle kaudu arendame oma mõtlemist, võrdluse, analüüsi oskust ja järelduste tegemist. Õuesõpet teostatakse vaatluste, temaatiliste mängude, õppekäikude, matkade ja katsete kaudu ehedas keskkonnas. (Dahlgren, Szczepanski 2006). Mikk Sarv on õuesõppe tähenduse lahti kirjutanud järgmiselt :”Õuesõppimine on õppimine ehedas looduskeskkonnas kõigi meeltega vahetu kogemise, ise tegemise ning kogetu teistele vahendamise ja edasiõpetamise teel” (Sarv, 2007).

Õuesõpe on aktiivne looduskeskkonna tundmaõppimine, mis viib isiksuse ja kodaniku kujunemiseni. Loodusõpetuse tõeliseks ülesandeks on arendada noortes kõiki vaimseid võimeid (mõistust, tahet) ja kõrgemaid väärtusi (kõlbelisi, esteetilisi ja intellektuaalseid tundeid.) (Vihman 2016: 7). Simon Priesti (1986) puumudeli järgi on õuesõppe aluseks (juurteks) kõikide meelte kasutamine (kuulmine, intuitsioon, kompimine, maitsmine, nägemine, haistmine) ja inimese igakülgne areng (kognitiivne, motoorne, afektiivne) (Nugin, Õun 2017: 118).

Õuesõpe toimub rühmade või meeskondadena, kus liikmed sõltuvad, mõjutavad, toetavad ja täiendavad üksteist ning loovad usaldus- ja turvatunde. Kõik see aitab kaasa isiksuse arengule (Vihman 2016: 9). Lapsed õpivad läbi oma meelte, liikumise ja erinevate aistingute kogemise. Nad õpivad katsudes, tunnetades, vaadates, nuusates, kuulates ja see kõik mõjutab neid

emotsionaalselt. (Tovey 2008) Õuesõppe käigus osalevad õppeprotsessis erinevad meeled: on võimalik näha, kuulda, kompida, nuusutada, tajuda ja tunnetada. Mida rohkem meeli õppimisprotsessis, seda enam on emotsioone, tekivad tunded, mis aitavad nähtut ja kogetut tajuda ja meelde jätta (Vihman 2016: 8). Õuesõppe pöörab olulist tähelepanu tundekasvatusele. Looduses leidub lõhna-, värvi- ja vormielamusi, mis tekitavad erinevaid tundeid. (Brügge jt 2008)

Kokkuvõtvalt võib järeldada õuesõppe tegevuste kavandamisel on oluline, et vastavalt teemale ning aastaajale leitaks sobivad vahendid, keskkonna ning lapsed peavad olema ka teemast huvitatud. Näiteks on võimalus külastada või avastada igal aastaajal ühte ja sama kohta looduses, uurida millised muutused on toimunud ning panna need kirja või märgistada omavalitud meetodiga paberile ja hiljem arutleda. Laste huvidega tuleb kindlasti arvestada. Mida rohkem lastega õuesõpet ning viie meele abil õppetegevust läbi viia ning praktiseerida, hakkavad lapsed rohkem erinevaid küsimusi esitama, muutuseid märkama ja ise tähelepanelikumalt ringi vaatama.

Olulisel kohal õppimisprotsessis on väline ja sisemine aktiivsus. Väliseks (füüsiliseks) aktiivsuseks vajab inimene ruumi, mida kooliklass eriti ei võimalda. (Käis 1996) Loodust tuleb vahendada huvitaval ja lapsi kaasaval viisil. Kuiv faktiteadmiste edastamine ei innusta lapsi ümbritsevat keskkonda edasi uurima ja avastama. (Nugin, Õun 2017: 125) Selle põhjal võib teha järelduse, et tubastes tingimustes võib samuti edukalt saada uusi teadmisi ning õppida end ümbritsevat tundma, kuid lihtsalt teoreetiline teadmine ei ergasta lapse meeli ega näitlikusta õpitud. Näiteks on õppides lastel selge, et puu kasvab õues, tal on pungad, lehed, viljad. Õppides õues leidma ümbritsevast keskkonnast puu, seda uurima, kompima ning vaatlema, ergastab inimeses kõiki meeli ning tekib seos puudutuse, nägemise, kuulmise kaudu.

Õuesõppe on elukvaliteet, mida moodne linnastunud ühiskond ei suuda pakkuda. Õuesõppe eesmärgiks on pakkuda suuremaid emotsionaalseid ja iluelamusi ning kuuluvustunnet. (Dahlgren ja Szczpanski 2006) Nii nagu õues kasvanud taimed on vastupidavamad ja tervemad, on ka õues õppinud lapsed rahulikumad, tegusamad ja tervemad. Õuesõppe võimaldab pääseda rutiinsest ja väsitavast argipäevast, liikumine aktiveerib meeli ja parandab tervist (Vihman 2016: 7-10).

Selle põhjal võib teha järelduse, et õppides ümbritsevat tundma kõigi viie meele kaasabil, saab laps vahetu kogemuse, kuid lisaks saadavatele teadmistele, on õues õppimine füüsiline tegevus, mis mõjub kehale ja tervisele positiivselt. Näiteks õppides õues, on lastel vähem stressi, tekib teatud karastatus, paraneb füüsiline tervis.

Õuesõpe on vaheldusrikas ja sisaldab “õppimist kogu kehaga” ehk liikumise, teadmiste omandamise ja õuekeskkonna ühendamist ühtseks tervikuks. Õuesõpe võib olla lähenemisviis erinevate eesmärkide saavutamiseks. Õuesõppe tähtsamaid põhimõtteid on vahetu kogemine, isetegemine ja kogetu teistele vahendamine. Seega toetab õuesõpe igati õpikäsitluse rakendamist ja õpiväljundite saavutamist (Nugin, Õun 2017: 122-137).

Õuesõpe aitab kaasa erinevate ainete sidususele ja tervikliku nägemise kujunemisele (kuna klassis õpitakse aineid abstraktselt, teistest isoleerituna). Loodustunnetus muutub innustuseks ja võimaluseks igakülgseks areneda. Lisaks võimendab looduslähedus luule, kunsti ja muusika tajumist (Brügge jt 2008).

Autor leiab, et lastel on looduses väga palju vaadata, tunnetada ning avastada. Loodus on pidevas muutuses: lilled tärkavad, linnud lendavad lõunamaalt tagasi, puuokstele tulevad pungad ning ilm muutub. Looduses ringi vaatamisel on oluline märgata pisidetaile, mis moodustavad terviku. Õuesõppe positiivseks küljeks on, et lapsed saavad tajuda ümbritsevat kõikide meeltega. Kui üks meel ei ole nii arenenud, on lapsel võimalik puudujääk tasa teha mõne teise meele kasutamisega. Näiteks kui ei ole arenenud piisavalt hästi maitsmismeel, saab seda meelde jätta hoopis haistmise, kompimise või nägemise teel saadud informatsiooni abil. On väga oluline, et laps saab ise tunnetada, mida loodus meile igapäevaselt pakub.

Autori arvates on loodus on väga inspireeriv. Nähes puud, katsudes puukoort ning lehti, tundes puukoore lõhna, on lapse kujutlusvõime palju suurem ning ta suudab tõlgendada oma nägemust ka näiteks paberile. On selge ettekujutus, kas ja millised on erinevad puud metsas või lasteaia hoovis ning laps ei pea mõtlema ning meenutama kas ja mida on ta pildilt näinud, vaid saab lähtuda oma kogemusest.

Ainult õues saab hulganisti nägemismuljeid, lõhnu, helisid ning märgata liikumist ja proportsioone. Õppimine väljaspool klassiruumi arendab paremini mälu ja tähelepanuvõimet, erutab meeli ja tundeelu (Vihman 2018).

Autori sõnul on loodusel endal on pakkuda väga palju erinevaid õppevahendeid. Näiteks erinevad käbid, väiksed maha kukkunud oksad, kivid, sügisel maha langenud lehed. Kõiki looduses leiduvaid vahendeid saab kasutada erinevate tegevuste lõimimisel. Õpetaja peab lastes tekitama huvi ümbritseva vastu, juhtima tähelepanu erinevatele objektidele ning laste huvi kasvab looduse vastu iseenesest. Õpetaja ei tohi öelda lastele ette vastuseid, vaid peaks suunavate küsimuste abil lapsi kaasama erinevatesse aruteludesse ja ise vastuste leidmisse.

Lisaks on töö autor seisukohal, et viies läbi tegevusi lasteaiast väljas, on väga oluline, et lastel oleks aega. Eelnevalt tuleb arutleda üheskoos, kas ja kuidas oleks viisakas loodusega käituda, mida loodus meile pakub ja mida saab loodusele vastu pakkuda. Kui õpetaja räägib erinevatest lindudest, näitab arvuti vahendusel pilte, siis on see lapsele põnev. Kui aga õpetaja räägib, näitab pilti ning linde kohatakse ka õues looduses, lapsed saavad neid näha lindude loomulikus keskkonnas, on nähtul ja kuuldul hoopis teine huvi ning õpitu kinnistub paremini.

Õuesõpe aitab maandada stressi, vähendab konflikte, soodustab koostööd vanematega, on tore vaheldus, annab praktilisi teadmisi ja oskusi, hoiab alal huvi looduse ja elu vastu, aitab areneda loovusel ja aktiivsusel ning eelkõige kasvada vastutustundlikuks kodanikuks (Nugin, Õun 2017: 124).

2. ÕPPIMINE MITME MEELE ABIL. VALIK MEETODEID

Õueõppe käigus osalevad õppeprotsessis erinevad meeled: on võimalik näha, kuulda, kompida, nuusutada, tajuda ja tunnetada. Mida rohkem meeli osaleb õppimisprotsessis, seda enam on emotsioone, tekivad tunded, mis aitavad nähtut ja kogetut tajuda ja meelde jätta.

Ainult õues saab hulganisti nägemismuljeid, lõhnu, helisid ning märgata liikumist ja proportsioone. Õppimine väljaspool klassiruumi arendab paremini mälu ja tähelepanuvõimet, erutab meeli ja tundeelu (Vihman 2018).

Lapsed õpivad läbi oma meelte, liikumise ja erinevate aistingute kogemise. Nad õpivad katsudes, tunnetades, vaadates, nuusates, kuulates ja see kõik mõjutab neid emotsionaalselt. (Tovey 2008)

Rühmaruumis õppides võivad lapsed teadmisi omandada, kuid informatsiooni aktiivselt ja tähelepanelikult otsides ja leides, on saadud kogemus ja teadmine vahetum ja jääb kergemini meelde, tekivad seosed.

Õuesõpe toimub rühmade või meeskondadena, kus liikmed sõltuvad, mõjutavad, toetavad ja täiendavad üksteist ning loovad usaldus- ja turvatunde. Kõik see aitab kaasa isiksuse arengule (Vihman 2016: 9).

Sellest võib järeldada, et lapse arengus on olulisel kohal meeskonnatöö ning kaaslastega arvestamine. Iseenda tunnetamisel on oluline roll, kuid tehes koostööd kaaslastega ning täiskasvanutega, areneb lapses empaatia, ta õpib kaaslasega arvestama, neid kuulama.

Õuesõpe võimaldab pääseda rutiinsest ja väsitavast argipäevast, liikumine aktiveerib meeli ja parandab tervist. (Vihman 2016: 10)

Iga ilmaga väljas liikudes paraneb inimeste füüsiline vorm ning tekib karastatus, püsitakse rohkem tervemad. Õuesõpet läbi viies tekib väga palju erinevaid emotsioone, füüsilise liikumisega paraneb vorm ning rüht, puudub rutiin.

Sellest võib järeldada, et õppides ümbritsevat tundma kõigi viie meele kaasabil, saab laps vahetu kogemuse, kuid lisaks saadavatele teadmistele, on õues õppimine füüsiline tegevus, mis mõjub kehale ja tervisele positiivselt. Näiteks õppides õues, on lastel vähem stressi, tekib teatud karastatus, paraneb füüsiline tervis.

Õues õppides on võimalik näha, et kõik on kõigega seotud. (Nugin, Õun 2017: 122) Loodus pakub teadmisi, tundeid ja vaimustust. Loodustunnetus muutub innustuseks ja võimaluseks igakülgsest areneda (Brügge jt 2008).

Loodus on väga inspireeriv. Nähes puud, katsudes puukoort ning lehti, tundes puukoore lõhna, on lapse kujutlusvõime palju suurem ning ta suudab tõlgendada oma nägemust ka paberile. On selge ettekujutus, kas ja millised on erinevad puud metsas või lasteaia hoovis ning laps ei pea mõtlema ning meenutama kas ja mida on ta pildilt näinud.

Õuesõpe aitab maandada stressi, vähendab konflikte, soodustab koostööd vanematega, on tore vaheldus, annab praktilisi teadmisi ja oskusi, hoiab alal huvi looduse ja elu vastu, aitab areneda loovusel ja aktiivsusel ning eelkõige kasvada vastutustundlikuks kodanikuks (Nugin, Õun 2017: 124).

2.1. Vaatlus

Vaatluse kaudu saame koguda andmeid füüsilise objekti, nähtuse, protsessi, situatsiooni, jne kohta loomulikus keskkonnas - looduses ja tegelikus elus (inimeste tegutsemise ja loomise ruumis) või tehiskeskkonnas (katsed, spetsiaalselt loodud situatsioonid või probleemid).

Vaatluse kaudu saame teada (saame infot), mis tegelikult toimub või juhtub, kui sageli, mil määral ja mis tingimustel juhtub, saame arutleda põhjuseid ja tagajärgi, saame olukorda või füüsilist objekti analüüsida ning teha järeldusi.

Vaatluses osalevad kõik meeled: nägemine, kuulmine, kompimine (puudutamine), haistmine. Nende kaudu tekib tunne, kujuneb arusaamine, saadakse teadmisi, kogemusi või emotsioone.

Teadusliku vaatluse puhul on eriti oluline ära märkida, et toimuks just nägemine, kuulmine ja tekiks tunne, mitte leiaks aset ainult asjade vaatamine, kuulamine, puudutamine, nuusutamine ja maitsmine (Vihman 2016: 13).

Vaatlus treenib meie tähelepanu, märkamis- ja keskendumisvõimet. (Vihman 2016: 19) Inimesed märkavad erinevaid asju, näevad erinevalt, ei märka ümbritsevat üldse või ei suuda nähtut fikseerida.

Vaatluses osalevad kõik meeled: nägemine, kuulmine, kompimine (puudutamine), haistmine. Nende kaudu tekib tunne, kujuneb arusaamine, saadakse teadmisi, kogemusi või emotsioone (Vihman 2016: 12).

Autori sõnul on suurtemate laste puhul on variandiks kasutada õpetaja ettevalmistatud töölehti, millel on kirjas ülesanded või liikumiskohad, kus tegevused aset leiavad. On oluline, et laps leiaks piisavalt aega märgata ümbritsevat, vaadelda ning leida loodusest töölehel küsitut. Iga õues- või aktiivõppe tegevuse lõpetuseks on oluline saada tagasisidet, kus ka lapsed teadvustaksid endale, mida on nad uut teada saanud, mida uut märganud ning mis tunded neid peale tegevusi valdavad.

Vaatlus on esemete või nähtuste tunnetamise esmane viis, see on eesmärgipärane ja valiv visuaalne tajumine. Kui lastes tekib loodusnähtuse või- objekti vastu huvi, siis suunab ta selle tähelepanu ning on võimeline eesmärgipäraselt ja üksikasjalikult vaatlema (Nugin, õun 2018: 238).

Vaatlusele tuleks lisada ka kõikide teiste meeltega saadavad andmed. Seega tuleb vaadeldavat võimaluse korral kompida, maitsta, nuusutada, kuulata. Kõigi meelte kasutamine teadmiste omandamisel on vajalik selleks, et aidata õppijal mitmekesiseid mälu ja tunnetusseoseid tekitada (Nugin, Õun 2017: 238).

Eelnevast võib kokkuvõtvalt järeldada, et erinevate vaadeldavate objektide suhtes on oluline, et lapsed saaksid kasutada ka teisi meeli ning seeläbi saada informatsiooni, mida suusõnaliselt on raske edasi anda. Lisaks räägitud infole, saab laps kasutades meeleeelundeid veel teada vaadeldava objekti tekstuuri, lõhna, välimuse, võimalusel ka maitse ja heli.

Aktiivõppes ei oodata konkreetseid vastuseid, vaid tähtis osa on loovusel, originaalsusel ja tegutsemisvabadusel. Aktiivõppe käigus avastab, kogeb ja õpib juurde ka õpetaja. (Vihman 2016: 5)

2.2. Mäng ja maastikumäng

Maastikumäng on aktiivõppemeetod, mis võimaldab suunata õppeprotsessi ja tagab, et kõik selles osalejad on aktiivsed ning õpivad juurde uusi teadmisi ja oskusi. Saavad uusi kogemusi ja elamusi (Vihman 2016: 14).

Lapsed, kes tihtipeale ei soovi kaasa teha või õppida, teevad seda aga aktiivselt läbi mängu nii, et nad ei saa ise sellest arugi. Näiteks looduses mängu läbi viimine või punktide otsimine vihjete abil: laps õpib märkama end ümbritsevat, on füüsiliselt aktiivne ning saab ka uusi teadmisi.

Looduses ning mängu kaasaabil on võimalus õppida ükskõik mida. Looduse tundmaõppimise võimalusi on mitmeid ning on erinevaid variante, mille kaasabil on võimalik koos lastega uusi teadmisi saada. Näiteks maastikumänge läbi viies, looduse vaatluse kaudu, katseid tehes ja kõigi nende tegevuste juures on väga oluline pidev arutelu.

Maastikumängu kaudu saab õppida mistahes ainet või teemat. (Vihman 2016: 15) Vaatlus treenib meie tähelepanu, mõtlemis – ja keskendumisvõimet. Alati on võimalik midagi uut märgata, midagi esimest korda või teistmoodi tunda või kogeda (Vihman 2016: 19).

Viies läbi tegevuse, kus on võimalik õppida viie meelega kaasabil, tuleb alustuseks valida sobiv teema, mida läbida soovitakse ja seejärel mõelda välja võimalikud lahendused või läbiviimisviisid. Viies läbi õuesõppe ning aktiivõppe tegevuse väljas, saab seda planeerida erinevalt, kuid kindlasti ei ole maastikumängu läbi viies eesmärgiks kiirus.

Mängu läbimisel võib arvestada aega, ehk teha kiiruse peale, kuid maastikumängu eesmärgiks ei ole kiirus, vaid uute teadmiste, oskuste, kogemuste ja elamuste saamine. (Vihman 2016: 21)

Eelnevast võib järeldada, et suurtemate laste puhul on variandiks kasutada õpetaja ettevalmistatud töölehti, millel on kirjas ülesanded või liikumiskohad, kus tegevused aset leiavad. On oluline, et laps leiaks piisavalt aega märgata ümbritsevat, vaadelda ning leida loodusest töölehel küsitut.

Vaatlus on esemete või nähtuste tunnetamise esmane viis, see on eesmärgipärane ja valiv visuaalne tajumine. Kui lastes tekib loodusnähtuse või- objekti vastu huvi, siis suunab ta selle tähelepanu ning on võimeline eesmärgipäraselt ja üksikasjalikult vaatlema (Nugin, õun 2018: 238).

Vaatlusele tuleks lisada ka kõikide teiste meeltega saadavad andmed. Seega tuleb vaadeldavat võimaluse korral kompida, maitsta, nuusutada, kuulata. Kõigi meelte kasutamine teadmiste omandamisel on vajalik selleks, et aidata õppijal mitmekesiseid mälu ja tunnetusseoseid tekitada (Nugin, Õun 2017: 238).

2.3. Katsed

Katse ehk eksperiment on loodusobjektide ja looduses valitsevate seoste tundmaõppimiseks kõige olulisem vahend. Tegemist on korraldatud kogemusega, mille kaudu kontrollitakse mingit oletust või saadakse uut teavet (Nugin, Õun 2017: 239).

Kui lapsed ise katse läbi teevad, on tõenäolisem, et saadud teadmine kinnistub kiiremini ja põhjalikumalt. Katseid saab korraldada nii individuaalselt, paaristööna kui ka väikestes rühmades (Nugin, Õun 2017: 240).

Rühmaruumis õppides võivad lapsed teadmisi omandada, kuid informatsiooni aktiivselt ja tähelepanelikult otsides ja leides, on saadud kogemus ja teadmine vahetum ja jääb kergemini meelde, tekivad seosed.

Õppimist korraldades saab õpetaja arvestada, et õuealal on pidevalt võimalik jälgida ilmastikunähtusi, aastaegade vaheldumisega seotud muutusi, taimede kasvamist ja arenemist ning erinevate liikide kooselu (Nugin, Õun 2017:244).

3.METOODIKA

Bakalaureuse töö eesmärk on välja selgitada kas lapsed õpivad efektiivsemalt kõigi viie meelega kaasamisel õppetöös, aktiivõppe või õuesõppe raames ning kuidas nende meetodite kasutamine lasteaias õppetöös toetab laste arengut.

Uurimisobjektiks on õppijad, kellele koostati praktilised näidistegevused. Tegevused viidi läbi ajavahemikus veebruar – märts 2019, Aruheina lasteaias, 6-7 aastaste õppijate hulgas. Töö autor suhtles eelnevalt rühma õpetajaga, lähtus uuritavate huvidest, projektõppe teemast ning valmistas ette kolm näidistegevust. Igaks tegevuseks valmistati töö autori poolt ette töölehed, mida said õppijad tegevustes kasutada ning mis toetasid läbiviidavaid õppetegevusi. Ajaline kestvus tegevustes oli erinev, kõige ajakulukam tegevus oli kolmas tegevus „Kevadhääled“, teine läbiviidud tegevus kestis 35 minutit ning kolmas 30 minutit. Tegevuste läbiviimist jälgis ka vaatleja, kes avaldas oma arvamust antud õppemeetodi suhtes. Tegevuste vaatleja lähtus tegevusi analüüsisides mõtetest, mis oli tema jaoks uudne, kas lapsed olid võrreldes tavapärase planeeritud õppetegevustega aktiivsemad, julgemad, loovamad.

Eesmärgi saavutamiseks sõnastatud küsimustele vastuste leidmiseks, kasutas autor läbiviidud näidistegevusi, mille tulemusi analüüsis tegevuste juures olnud vaatleja.

Uurimiseks kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi, uurimisobjektiks olid kolm koostatud näidistegevust, kus kasutati aktiivõppe, õuesõppe meetodeid ning kaasati tegevustesse kõik viis meelt. Tegevused viidi läbi Aruheina lasteaias, 6-7 aastaste laste rühmas.

4. TULEMUSED JA ANALÜÜS

4.1. Tegevus teemal: Õppekäik parki „Pargis leiduvad kevadtunnused“

Teema: „Pargis leiduvad kevadtunnused.“

Eesmärk:

1. Laps kasutab tegevuse läbimisel erinevaid meeli.
2. Laps teab ja oskab nimetada pargis leiduvaid kevade tunnuseid.

Rühm: 6-7 aastaste laste rühm.

Vahendid: Ettevalmistatud tööleht, kirjutusvahend, värvilised pliiatsid.

Tegevuses kasutati järgnevat tegevusi ja meeli: Kompimismeel, nägemismeel, kuulmismeel. Tegevuses kasutasin õuesõppe ja aktiivõppe meetodeid, koostas töölehe (LISA 1), mida lapsed täitsid õppekäigul olles.

28. märtsil 2019 viidi läbi tegevus. Tegevus toimus Kuldala pargis, 6-7 aastaste lastega. Osales 14 last ning üks vaatleja rühmaõpetaja näol. Tegevuse kestvuseks oli 40 minutit, millest 5 minutit juhatas töö autor sisse teema ning 35 minutit pargis jalutamiseks, töölehe täitmiseks. Eesmärgiks on kolme erinevat meelt lasteaia õppetöös, selgitamiseks välja, kas lapsed õpivad paremini või lihtsamini, kui kaasavad õppeprotsessi kõik viis meelt. Tegevuses kasutatav tööleht (LISA 1) on välja toodud ülesanded, mida lapsed lahendasid pargis tegutsedes.

Tegevust planeerides lähtus töö autor koolieelse lasteasutuse riiklikust õppekavast. Planeeritud tegevus oli asjakohane, tegevuses kasutati kolme erinevat meelt. Tegevus oli asjakohane, kevade tunnused selgelt nähtavad kevade saabumise tõttu. Pargis jalutades tuli vaadelda ümbritsevat loodust, kompida erinevaid materjale ning kuulata erinevaid helisid.

Töö autor küsis lastelt täpsustavaid küsimusi, julgustas lapsi kompima erinevaid looduses leiduvaid materjale.

Töölehel olevaks ülesandeks oli mängida looduse bingot, kus tuli tõmmata rist pildile, mida laps pargis kohtas.

Teiseks ülesandeks töölehel oli kirjutada paberile ilus heli, mida on kuulda vaikusel, leida üles midagi sinist, katsuda midagi krobelist, siledat.

Pargis jalutades olid lapsed aktiivsed, otsisid piltidelt olevaid objekte loodusest, kriipsutasid pildilt leitud eseme.

Teiseks ülesandeks töölehel tuli kirja panna, mida laps kompis, mida kuulis ja mida nägi. Antud tegevuses valmistati raskuseid kõige rohkem kuulmismeele kasutamiseks, kuna lastel kipus tähelepanu hajuma. Kõige lihtsamaks ülesandeks antud tabelis oli kompimisülesanne, kus tuli leida midagi krobelist, siledat ning sooja. Antud ülesanne oli põnevust pakkuv kõigile lastele, nelja last tuli aidata lugemisega. Omaalgatuslikult nuusutasid viis last looduses leiduvaid lõhnu ning proovisid tunda ka kase lõhna.

Selles tegevuses oli oluline pöörata tähelepanu looduses leiduvatele taimedele, kuulata linnulaulu, katsuda erinevaid looduslikke materjale. Ülesanne oli lastele huvipakkuv, nad otsisid pargist midagi sinist, kuulasid helisid ja kui looduse bingos said tõmmata mõnele pildile kriipsu, olid nad eelil ning jagasid oma leitud taime, lindu, lehte kaaslastega.

Tegevuse tagasiside.

Jalutades olid lapsed aktiivsed, otsisid piltidelt olevaid objekte loodusest, kriipsutasid pildilt leitud eseme.

Meelte kasutamise tegevuses küsisid lapsed väga palju küsimusi, näiteks milline lind teeb häält, kas metsas võib olla ka parte või kust nad neid leiavad, et saaks bingos pardi pildile kriipsu tõmmata.

Algselt soovis katsuda erinevaid tekstuure vaid üks laps, kuid õpetaja julgustamisel katsusid looduses leiduvaid materjale 13 last, vaid üks ei soovinud katsuda mitte ühtegi looduslikku materjali.

4.1.1. Tegevuse “Pargis leiduvad kevadtunnused” vaateleja analüüs.

Tegevuse sisu on vastavuses koolieelse riikliku õppekavaga ning vastab laste arengu tasemele. Õppetegevus pakkus lastele huvi, oli lihtsa ülesehitusega. Tegevuse käigus said lapsed aktiivselt kaasa tegutseda, füüsiliselt liikuda. Üliõpilane oli planeerinud eelnevalt huvitava tegevuse, kus tuli kasutada kolme erinevat meelt: nägemismeel, kompimismeel ning kuulmismeel. Lapsed olid väga

motiveeritud, huvitatud, tähelepanelikud ja töötasid kaasa. Looduse-bingo meeldis lastele väga, nad olid tavalisest aktiivsemad ning kiirel tempol pargis jalutades otsiti piltidel leiduvaid objekte päriselus, nende leidmisel kutsuti ka rühmakaaslaseid vaatama, et kõik märkaksid, mida oli leitud.

Tegevused olid omavahel seostatud ning tegevuse järjestus oli põhjendatud. Looduse bingo tundus pigem soojendusharjutus, kus lastel tuli koondada tähelepanu pargis leiduvale ning seejärel maha kriipustada, kui leidis õige pildi loodusest. Üliõpilase valmistatud töölehel, oli teine ülesanne lastele raskust tekitav, ajalist ressursi jäi puudu.

Rühmas olevad lapsed on arengus erineval tasemel ning tegutsevad erineva kiirusega, seetõttu oleks võinud olla ajaline ressurss tegevuses paremini planeeritud. Lastel oli põnev otsida pargist midagi siledat, sooja või krobelist ning seejärel see töölehele märkida.

Keeruline oli nelja lapse jaoks kirjutamine, kuid minu ning üliõpilase abiga said kõik kokkuvõttes tegevuse lõpetatud.

Minu jaoks oli uudne kasutada antud rühmaga taolist töölehte, pole eelnevalt looduse bingot mänginud või läbi viinud. Kõik lapsed oskasid kasutada nägemismeelt ning kompimismeelt, millega said infot erinevate materjalide kohta ning kirjutasiid paberile enda jaoks sobivad vastused.

Lapsed õppisid olema loovad, kuulama tähelepanelikumalt pargis olevaid helisid. Raskuseid valmistati tegevuses mitte tegevuses osalemine, vaid mõningane lugemis- ja kirjutamisoskuse puudujääk neljal lapsel. Põrnikate rühma lapsed tegutsesid tavapäraselt aktiivsemalt, looduslike materjale kompides olid loova lähenemisega.

Minu jaoks oli põnev jälgida üliõpilast tegutsemas aktiivõppe vormis ning töölehe ülesehitus oli huvitav, teistsugune, mida pole varem antud rühmaga läbi viinud. Lisaks oli väga huvitav vaadata, kuidas lapsed pargis jalutades ja infot otsides justkui avanesid, muutusid julgemaks, tahtsid ise avastada ja vastuseid otsida, ei küsinud palju küsimusi ning arutlesid rühmakaaslastega, mitte täiskasvanutega. Sellest lähtuvalt võin öelda, et viie meele abil õppimine on laste jaoks põnevam, tekitab soovi iseseisvalt avastada, lahendusi otsida ning olla füüsiliselt aktiivsem. Tegevus oli õnnestunud, lapsed said vaadelda, kompida ning avastada rohkem, kui nad seda rühmasiseselt teha oleksid saanud.

4.2. Tegevus teemal: „Juur- ja köögiviljad“

Teema: „Juur- ja köögiviljad.“

Eesmärgid:

1. Laps kasutab tegevuses erinevaid meeli.
2. Laps võrdleb erinevaid juur- ja köögivilju värvi-, pikkuse-, kuju poolest.
3. Laps arvab eseme kompimis- ja haistmismeele kasutamisel.

Rühm: 6-7 aastaste laste rühm.

Vahendid: Ettevalmistatud tööleht, kirjutusvahend, kartul, porgand, kurk, tomat, sibul, sall silmade kinni sidumiseks, käärid, liim.

Tegevuses kasutati järgmisi tegevusi ja meeli: Kompimismeel, nägemismeel, maitsmismeel. Tegevuses kasutasin aktiivõppe meetodeid, koostasid töölehe (LISA 2), mida lapsed täitsid.

Tegevus algab hommikuringi läbi viimisega, mille käigus määratakse ilmakalender, loetakse ühiselt luuletust ning loetakse üle kohal olevad lapsed, juhatatakse sisse planeeritud tegevus. Õpetaja arutleb koos lastega, uurib nende eelnevate teadmiste kohta, selgitab läbiviidavat tegevust.

Tegevus viidi läbi märtsi kuus 2019. aastal rühmaruumis, kus lapsed jagati mänguliselt kasutades värvilisi putukaid, väikestesse gruppidesse. Lapsed olid rahulikud, ootusärevad kui väikestesse gruppidesse jagatud lastel seoti silmad rätikuga kinni. Tegevus algas silmad kinni juur- ja köögiviljade ära arvamise ja kartuli, porgandi, kurgi, tomati ning sibula katsumine ning lõhna tunnetamise lõppedes, oli töölehel ülesanne, kus tuleb võrrelda erinevaid juur- ja köögivilju ja seejärel täita tabel.

Ülesande sooritamiseks tuleb lõigata välja juba eelnevalt valmis prinditud ning ettevalmistatud pildid ning kleepida need tabelis vastavasse tabeli lahtrisse. Laps võrdleb kõiki juur- ja köögivilju, loeb töölehel olevat ülesannet ning liimib pildi sobivasse lahtrisse. Lapsel tuleb võrrelda omavahel erinevaid vilju suuruse, kuju, värvi ning maitse järgi.

Tegevuse tagasiside.

Viie meele kasutamine õppetöös aitas kaasa teadmiste omandamisele, lapsed seostasid õpitavat kompimise, maitsmise ning vaatluse teel. Viie meele kaasabil on õppe- ja kasvatustegevuste

eesmärkide saavutamine lihtsam ja efektiivsem, kui loengu stiilis tegevuse läbiviimine: lapsel tekib seos, arutleb koos kaaslastega, võrdleb erinevaid juur- ja köögivilju, tunneb nende tekstuuri. Tagasiside tegevusele on positiivne ja märksõnaks lihtsus. Olles läbinud teema ka varem, oli tegevus lastele jõukohane. Erinevaid meeli oli ülesanne laste jaoks lihtne ning põnev.

Kõige rohkem meeldis lastele kinni seotud silmadega juur- ja köögiviljade kompimine. Kartulit peeti ekslikult kiiviks, tomatit aga paprikaks. Kaks last 16-st arvasid ära erinevad viljad, mis oli tegevuseks ette valmistatud. Laste jaoks oli tegevus lihtne, neile meeldis maitsta nii tomatit, kurki, porgandit, kuid sibula ja kartuli maitsemise järel tegid laste näod erinevaid grimmasse. Raskusi valmistas sibulat, porgandit ning tomatit mitte sööva poisi julgustamine ning motiveerimine vilju proovima, kuid kahjuks edutult.

Teine ülesanne töölehel sisaldas lisaks võrdlemisele ning viie meelega kasutamisele, käelist tegevust. Ülesandes, kus tuli hoolikalt välja lõigata erinevad pildid, juur- ja köögivilju omavahel võrrelda ning sobivad pildid õigesti lahtrisse kleepima.

Neli last vajab abi teise ülesande lugemisel ning selgitamisel, võrdlemine valmistas raskuseid kahele lapsele.

Lastele kõige meelepärasemaks, põnevamaks ning lihtsamaks ülesandeks oli toiduainete maitsemine. Silmad kinni olles juur- ja köögiviljade ära arvamine oli keeruline kaheksale lapsele, kui nad ei arvanud ära kahte erinevat vilja ja sellest lähtuvalt endale püstitatud eesmärkides pettusid.

Rühmas olev meeleolu oli positiivne, lapsed entusiastlikud ning koostööaltid. Kõigile lastele meeldis tegevus, kus nad said kompida ning maitsta juur- ja köögivilju, võrdlemine erinevate tunnuste abil oli keeruline, kuid kokkuvõttes said sellega kõik lapsed hakkama.

4.2.1. Teise tegevuse vaateleja analüüs teemal „Juur- ja köögiviljad.“

Tegevuse sisu on vastavuses koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga ning ülesannetes on lähtutud laste arengu tasemest. Üliõpilane oli planeerinud huvitava tegevuse, kus tuli kinni seotud silmadega kompida erinevaid juur- ja köögivilju.

Kinniseotud silmadega katsusid lapsed erinevaid vilju ning üliõpilane soovitas ka nuusutada katsutatavat, kui kompimise teel jäi mõistmatuks kombitav. Planeeritud tegevus valmistas paarile

lapsel ebamugavustunnet, lapsed ei saanud algselt aru, millega on katsutavate viljade näol tegemist.

Üliõpilane märkas laste kohmetust, sekkus tegevusse laste motiveerimiseks, julgustamiseks, soovitas kasutada ka teisi meelelundeid, kui katsumise teel jäi objekt mõistmatuks. See julgustas lapsi ning tegevus jätkus positiivsel noodil.

Kompimistegevusele järgnes töölehe täitmine, kus ülesandeks oli lõigata välja pildid sibulast, kartulist, porgandist, tomatist ning kurgist, neid reaalsuses omavahel võrreldes ning seejärel vastuse kirja panemises ehk pildi kleepimises õigele reale.

Ülesanne valmistas raskuseid neljale lapsele, kes ei ole omandanud lugemis- ja kirjutamisoskust täielikult, seega tuli neid abistada. Kõige keerulisem laste jaoks ülesandes, oli võrdlemistegevus, kus oli võimalus valida erinevate juur- ja köögiviljade vahel, kui need olid sobilikud mitmele punktile.

Rühmas olevad lapsed said kõik võrdlemisülesandega kokkuvõttes hakkama. Õppe- ja kasvatustegevuse raames oli positiivseks teguriks eelnevalt planeeritud tegevuse raames koostatud tööleht, juur- ja köögiviljade valmispanek .

Olles teemat lastega eelnevalt läbinud ning omandanud, oli tegevuse läbi viimisel võtmesõnaks meelte kasutamine ning vahendite olemasolul ka näitlikustamine. Lapsed said jälgida, katsuda, maitsta ning seejärel täita alles töölehte, mis eelneva tegevuse põhjal oli nende jaoks kerge.

Meeldis üliõpilase mõte teha tööleht veidi mängulisem, vältimaks liigse kirjutamise mahtu ja tänu antud lahendusele oli ka ajaline ressurss otstarbekalt kasutatud, piltide kleepimine paberile võttis ajaliselt vähem aega, kui kirjutamine.

Kõik rühmas olevad lapsed kasutasid tegevusel erinevaid meeli, töötades aktiivselt kaasa, nuusutasid, maitseid juur- ja puuvilju ning sellest lähtuvalt tegid ka oma otsused töölehe täitmisel.

Laste huvi tegevuses ja õpitu tulemuste tagasiside tuli välja hiljem, kui lapsed vanematele tagasisidet andsid ning vanemad tegevuse kohta rohkem infot küsima tulid. Antud teema puhul oli huvitav see, et lapsed tunnevad juur- ja köögivilju, teavad millised need välja näevad, on maitanud, kuid tegevuses osaledes ei hajunud kellelgi tähelepanu, tegevus oli huvitavalt üles ehitatud, läbi viidud, kasutatud nüansse, mida igapäevaselt rühmas läbi ei viida. Erinevaid meeli kasutades on lapsed tegevustes motiveeritumad ning loova lähenemisega.

4.3. Tegevus teemal „Kevad hääled“

Teema: „Kevad meie ümber.“

Eesmärgid:

1. Laps kasutab tegevuses erinevaid meeli.
2. Laps teab ja oskab selgitada tegevuses nähtut, tuntut, kuuldut, katsutut.

Rühm: 6-7 aastaste laste rühm.

Vahendid: Arvuti, kõlarid, tööleht, kirjutusvahend,

Töö autor kasutas tegevuse ettevalmistusel järgmisi tegevusi ja meeli: Nägemismeel, kuulmismeel, haistmismeel, kompimismeel. Tegevuses kasutasin aktiivõppe ning õuesõppe meetodeid, koostas töölehe (LISA 3), mida lapsed täitsid.

Tegevus algab hommikuringi läbi viimisega, kus loetakse üle kohal olevad lapsed, korratakse ühist luuletust, juhatatakse sisse planeeritud tegevus. Õpetaja tutvustab lastele, mida on õppe-kasvatus tegevuseks planeerinud, jagab kätte töölehed, mida hiljem õues täidetakse.

Tegevus viidi läbi märtsi kuus, 2019. aastal. Planeeritud õppetegevus viidi läbi koolieelikute rühmas, osales 13 last ning vaateleja. Ülesannete läbiviimiseks kulus 45 minutit, millest 5 minutit teema sissejuhatuses, 33 minutit tegevuse läbimiseks ja 7 minutit laste poolse tagasiside saamiseks. Esimeseks ülesandeks töölehel on erinevate helide kuulamine lasteaia õuealal.

Teiseks tegevuseks töölehel on ilmavaatlus. Lapse ülesandeks on vaadata ringi õues, mida ta näeb ja panna see kirja õigesse lahtrisse, vajadusel kasutades õpetaja abi. Lisaks vaatlusele, tuleb lapsel ka kuulata, mida ta silmi kinni pannes kuuleb, mida tunneb ta nina ja mida tunneb oma kätega, täita tööleht.

Kolmandaks tegevuseks on jätta meelde erinevad kuulnud helid. Rühma minnes on ettevalmistatud ette kolmas tegevus, kus lapsed saavad kuulata õpetaja poolt eelnevalt salvestatud helisid väljaspool rühmaruumi ning ülesandeks on häälte ära arvamine.

Tegevuse tagasiside.

Õues olles oli väga raske koondada tähelepanu vajalikule tegevusele, milleks oli helide kuulamine ja tähele panemine lasteaia õuealal. Laste tähelepanu hajus, kui kaks rühmas olevat last hakkasid mänguväljakul mängima, kuid õpetaja suunamisel ja korralekutsumisel, lapsed pöördusid esialgse

ülesande juurde tagasi. Kõige keerulisem oli lastel leida ilmavaatlusel sobivaid sõnu või tundeid töölehel oleva “mu nina tunneb” lahtrisse. Kõikidele lastele oli jõukohane ja lihtne kompimisülesanne “ma tunnen oma käega.”

Viis last vajasis abi teises ülesandes, ilmavaatluses, kuna ei oska veel lugeda sõnu kokku. Abistamisel mõistsid lapsed ülesannet paremini, kuid ilmavaatluse kaardistamine võttis rohkem aega.

Olles rühmaruumis, olid lapsed eevil, aktiivsed, tähelepanu oli raske koondada ühele tegevusele. Töölehe autor palus meenutada, milliseid helisid olid nad õues olles kuulnud ning lasi kõlaritest eelnevalt lindistatud hääli õuest. Auto häääl, tugeva vihma sabin vastu aknalauda, tuule kohin, lindude laul. Need helid tundsid lapsed kiiresti ära. Raskuseid valmistas jalgrattaga sõites tuleva heli ära arvamine.

Antud tegevus oli raske viiele lapsele lugemisoskuse puudumise tõttu, kuid nägemis-, ja kuulmismeelt oli nende jaoks pigem lihtne kasutada, oluliseks osaks oli tähelepanu koondamine tegevusele. Kergeks ülesandeks osutus rühmas olevaltele, 13-le lapsele, helide ära arvamine.

4.3.1. Tegevus teemal:” Kevadhääled” vaatleja analüüs

Planeeritud õppe- ja kasvatustegevus on vastavuses koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga ning tegevuse planeerides on üliõpilane lähtunud laste arengu tasemest.

Üliõpilane planeeris tegevuse toas ja õues, andmaks lastele võimaluse kuulata õues olles erinevaid hääli tähelepanelikult ning viima läbi tavalisest erinevat ilmavaatlust, mille raames lapsed saavad kasutada nägemis-, kuulmis-, kompimis – ning haistmismeelt.

Tegevuse sisu on vastavuses koolieelse lasteasutuse riikliku õppekavaga ning ülesannetes on lähtunud laste arengu tasemest. Üliõpilane oli planeerinud tegevuseks ilmavaatluse õues ning tegevuse läbiviija poolt varasemalt salvestatud helide kuulamine ja ära arvamine. Üliõpilane selgitas töölehel olevat ülesannet ning mida tuleks erinevate meeleelundite piltide kõrvale olevasse lahtritesse kirjutada. Töölehele oli lisatud erinevate meeleelundite pildid ning laps sai viia läbi tavapärasest erineva ilmavaatluse. Kui tavaliselt viime ilmavaatlust läbi toas, toimus seekord läbi viidav tegevus hoopis lasteaias hoovis.

Esimesena tuli lastel liikuda õue, kus tähelepanelikult pidi kuulama erinevaid helisid ja panema tähele nende omapära, et hiljem oleks eelnevalt salvestatud helifailide ära tundmine lihtsam.

Aja möödudes jagas tegevuse läbiviija lastele valmistatud töölehed, kus lapsed pidid kirjutama või joonistama tabelisse, mida nad õues tundsid. Näiteks kirjutas üks tüdruk, et tundis õues kevade ehk värsket õhu lõhna. Üks poiss tõi aga välja, et kuulis mullamuti kaevamist maa all. Lapsed olid tegevuses väga aktiivsed, kuulatasid õuealal erinevatest kohtadest tulenevaid helisid, olid loova mõtlemisega.

Tegevus oli huvitavalt üles ehitatud, mina rühma õpetajana, ei olnud viinud eelnevalt läbi ilmavaatlust õues, kuid kindlasti soovin võtta selle edaspidi kasutusse. Tegevus oli kõigile lastele jõukohane, lapsed kes ei ole omandanud kirjutamisoskust, said tabelisse joonistada ning hiljem selgitada, mida täpsemalt oli õues kuulnud, näinud, tundnud või katsunud.

Kui tavapäraselt hommikuringis soovivad lapsed aknast välja vaadata ja kalendris õigele kohale täpp panna, siis seekord said kõik lapsed olla osaks tegevuses ja määrata ise ilma endale sobivate tunnuste abil.

Teiseks tegevuseks oli lõuna ajal tuppa minnes üliõpilase poolt ettevalmistatud helide ära arvamise tegevus. Lapsed ootasid kannatlikult erinevate helide vahetamist ning hääle ära arvamisel said kõik lapsed üliõpilase poolt kiita. Laste jaoks valmistas raskuseid vaid üks salvestatud hääl, mis kujutas endast jalgrattaga sõitmisest tulenevat heli.

Laste huvi püsis tegevuse lõpuni. Kokkuvõtteks võib öelda, et lapsed märkasid tänu õues läbi viidud ilmavaatlusele rohkem erinevaid helisid, objekte ning katsusid lasteaias olevaid esemeid, mille peale tavaliselt tulnud ei olegi, näiteks ukse stopper, värava luku auk, peenrakastid, muld jne.

ARUTELU

Vihman (2016) on öelnud, et õuesõppe käigus osalevad õppeprotsessis erinevad meeled, mis tekitavad õppijates erinevaid emotsioone ja aitavad nähtut ja kogetut tajuda ja meelde jätta. Käesoleva töö tulemustest selgus samuti, et kasutades erinevaid meeli, on lapsed aktiivsemad, julgemad, seostavad õpitud reaalsusega. Uurimuse tarvis läbiviidud tegevustest selgus, et lapsed tegutsevad aktiivsemalt kasutades erinevaid meeli ning õues õppimine tekitab neis erinevaid emotsioone, näiteks elevust, rõõmu, pani tööle fantaasia. Uuritavatelt sai tegevuste käigus koheselt vahetut tagasisidet, kompimisel tekkisid erinevad emotsioonid, grimmassid ning tänu nendele jäi lastele kogetu rohkem meelde.

Õuesõppe toimub rühmade või meeskondadena, kus liikmed sõltuvad, mõjutavad, toetavad ja täiendavad üksteist ning loovad usaldus- ja turvatunde. Kõik see aitab kaasa isiksuse arengule (Vihman 2016: 9). Antud uurimusest selgus, et õuesõppe tegevustes hakkasid lapsed tegema omavahel tavapärasest rohkem koostööd ning ei toetunud ainult õpetajale.

Aktiivõppes ei oodata konkreetseid vastuseid, vaid tähtis osa on loovusel, originaalsusel ja tegutsemisvabadusel. Aktiivõppe käigus avastab, kogeb ja õpib juurde ka õpetaja. (Vihman 2016: 5). Käesoleva töö autor ei oodatud ettevalmisatud ülesannete puhul lastelt kindlaid vastuseid, seega elavnes laste fantaasia, nad olid loovad, originaalsed ning tegutsesid vabalt. Lisaks õppis õpetaja, näidistegevuste läbiviimise tulemusel, nägema aktiivõppe positiivseid külgi ning plaanib kasutada aktiivõppemeetodeid tulevikus julgemalt.

Väikelaps peab saama kasutada kõiki meeli- nägemist, kuulmist, kompimist, maitsmist ja haistmist. (Nugin, Õun 2017: 123) Antud töö tulemustest ning selgus samuti, et laste jaoks on oluline kasutada erinevaid meeli õpitu seostamiseks reaalsusega, aktiivseks tegutsemiseks, emotsioonide tekitamiseks. Lapsed õppisid paremini seostama uut infot juba eelnevalt õpitudga.

Autori arvates võis tulemus olla selline, sest loodusel on pakkuda palju informatsiooni, mis esmapilgul võib tähelepanuta jääda, kuid õpetajapoolse julgustamisega ning õigete õpimeetoditega, saavad lapsed kogeda viie meele kasutamisel erinevaid emotsioone, mis aitavad kaasa teadmiste omandamisele.

KOKKUVÕTE

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli välja selgitada, kas lapsed õpivad efektiivsemalt kõigi viie meele kaasamisel õppetöös, aktiivõppe või õuesõppe raames ning kuidas antud meetodite kasutamine lasteaia õppe- ja kasvatustegevuses toetab laste arengut.

Kõik töös esitatud uurimisküsimused said vastused. Töö tulemustest saab järeldada, et aktiivõppe ja õuesõppe meetodid toetavad viie meele kasutamist lasteaia õppetöös, muudavad õppe- kasvatustegevused huvitavamaks, mitmekesisemaks. Lasteaia käivatele lastele õpetatakse ümbritsevat loodust tundma aktiivõppe ning õuesõppe meetodite abil, viie meele kaasamisel õppetegevusse. Selgus, et viie meele kasutamine õppe- ja kasvatustegevuses muudab lapsed aktiivsemaks, julgemaks, loovamaks ning erinevalt üles ehitatud õppe- kasvatustegevused ergutavad laste meeleelundeid ja muudab õpitava mängulisemaks, avardab fantaasiat, on mitmekesisem.

Lõputöö annab alustavatele ja juba praktiseerivatele alushariduse õpetajatele informatsiooni ning julgustust kasutada aktiivõppe ja õuesõppe meetodeid lasteaia õppetöös ning viie meele kasutamist igapäevases õppe- ja kasvatustegevustes.

Antud bakalaureusetööd on võimalik edasi arendada magistritööks, kasutades õppetöös viie meele rakendamist õppe- ja kasvatustegevustes alates sõimerühmast ja jälgides laste arengut alushariduse omandamiseni.

SUMMARY

The methods used in today's education system differ significantly from the ones from ten years ago. In the society people are using extensively smart devices due to which the integration of all five senses in the learning process is minimal.

The kindergarten teachers tend to prefer smart devices such as interactive projectors, tablets and computers in their daily educational work rather than active learning and outdoor learning. In addition to decreasing role of five senses in education, children are spending most of their leisure time using the same devices: smart phones, computer and tablets.

The aim of the bachelor thesis in hand was to evaluate whether the children learn more efficiently when using all five senses in their tasks during active learning and outdoor learning. Furthermore, this work evaluated whether employing those methods in day-care setting could aid the development of the child.

Three model activities were used to investigate the effectiveness of active and outdoor learning methods. These methods are designed to engage all five senses. The participants of the study were the 6-7-year-old students of Aruheina day-care. The results were analysed by an observer using qualitative content analysis.

All questions raised were answered. It was confirmed that the active and outdoor learning methods engage five senses. In addition, this makes the learning process more interesting and diverse. The children learned about nature surrounding them using the active and outdoor learning methods and employed all five senses. These methods make the children more active, brave and creative. Diversified learning methods boost the senses of the child and make learning playful.

KASUTATUD KIRJANDUS

Brügge, Britta; Glantz, Matz; Sandell, Klas 2007. *Õuesõpe*. Tallinn: Kirjastus Ilo.

Hohmann, Mary; Weikart, David P. 1995. *Educating Young Children: Active learning Practices for Preschool and Child Care Programs*. Külastatav aadressil: http://trinitypreschoolsc.org/wp-content/uploads/Active_Learning_The_Way_Children_Construct_Knowledge-1.pdf (viimati vaadatud 17.04.2019)

Kikas, Eve 2008. *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas*. Tartu: Tartu Ülikool.

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2011). <https://www.riigiteataja.ee/akt/12970917> (viimati vaadatud: 28.04.2019).

Kruuda, Maiki 2009. *Õuesõpe, avastuslik õpe ja mäng*. Külastatud aadressil: <http://www.lasteaed.net/2009/06/23/ouesope-avastuslik-ope-ja-mang/> (viimati vaadatud: 29.04.2019)

Käis, Johannes 1991. *Isetegevus ja individuaalne tööviis*. Tallinn: Koolibri.

Leuhin, Illar; Kärberg, Ardi 2005. *Aktiivõppe meetodite kasutamine – noore õpetaja edu võti*. Külastatav aadressil: <http://haridus.opleht.ee/Arhiiv/032005/lugu7.pdf> (viimati külastatud: 29.04.2019)

Lind, Ruuda 2013. *Õppimine ja õpetamine kõigi meelte abil*. Külastatud aadressil: <http://opleht.ee/2013/10/ristiku-pohikool-oppimine-ja-opetamine-koigi-meelte-abil/> (viimati vaadatud: 27.04.2019)

Nugin, Kristin 2013. *Üldõpetuse rakendamine lasteaias*. Tartu: Kirjastus Atlex

Nugin, Kristiina; Öun, Tiia 2017. *Õppe- ja kasvatustegevus lasteaias*. Tartu: AS Atlex.

Sarv, Mikk 2007. *Meelega õpitu on meeles*. Külastatav aadressil: <http://opleht.ee/2013/04/meelega-opitu-on-meeles/> (viimati vaadatud: 03.03.2019)

Strelnikov, Anett 2016. *Nutivahendite kasutamine 4-7 aastaste laste seas lapsevanemate hinnangu põhjal ning nende suhtumine ja reeglid nutivahendite kasutamises ühe valla lasteaegade näitel*. Tartu. Külastatav aadressil:

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/52722/strelnikov_anett_ba.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viimati vaadatud: 12.04.2019)

Talvik, Mati, Saarniit Alvar 2004. *Aktiivõppe meetodid*. Tallinn: Merlecons ja Ko.

Tammiste, Halliki 2014. *Tarkus tuleb tasapisi. Valik aktiivõppe strateegiaid lasteaias ja koolis*. Tartu : AS Atlex.

Vihman, Maret 2016. *Maastikumäng kui õppevorm*. Tartu: AS Atlex.

Vihman, Maret 2012. *Vaatlus kui uurimismeetod*. Narva: TÜ Narva kolledži väljaanne, külastatud aadressil:

https://www.narva.ut.ee/sites/default/files/nc/uurimistoo_koolis_kogumik.pdf (viimati vaadatud: 28.04.2019)

Volbrück, Pille 2000. *Looduse õpperada kui vahend õppekasvatustöös*.

<http://web.zone.ee/eemeez/est/looduse/#sissejuhatus> (Viimati vaadatud 19.03.2019)

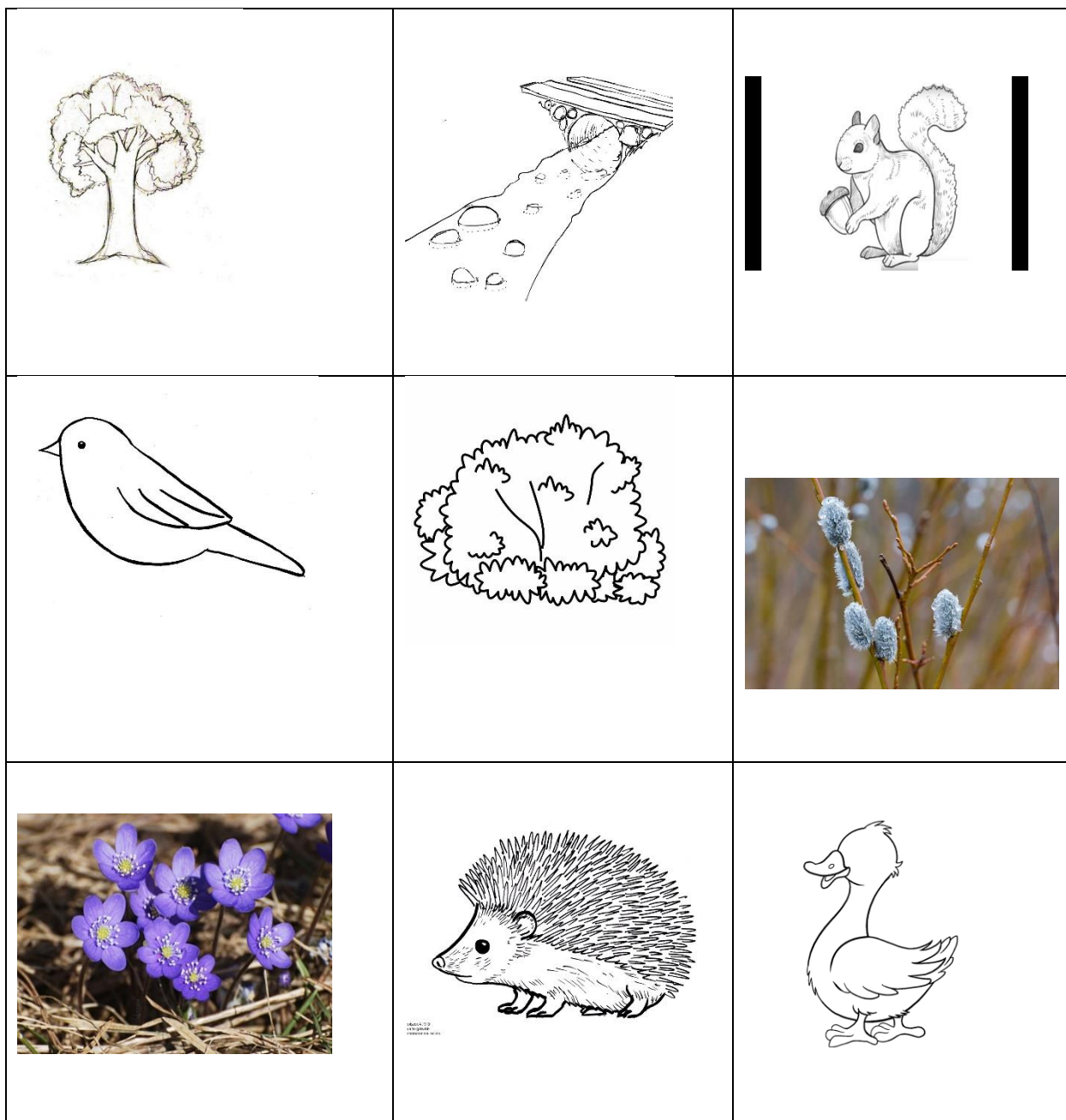
LISAD

Lisa 1. Loodus meie ümber

TÖÖLHT: LOODUS MEIE ÜMBER

LOODUSE BINGO.

TEE RIST PILDILE, MIDA KOHTASID METSAS.

MIDA NÄED PARGIS, MIS ON SININE JA LÕHNAB HÄSTI

MIDA NÄED PARGIS, MIS ON LIIKUV

MIDA TUNNED PARGIS, MIS ON KATSUDES KROBELINE

MIDA TUNNED PARGIS, MIS ON KATSUDES KÜLM

MIDA KUULED PARGIS, MILLE HELI ON VALI

MIDA KUULED PARGIS, MILLE HELI ON LAULEV

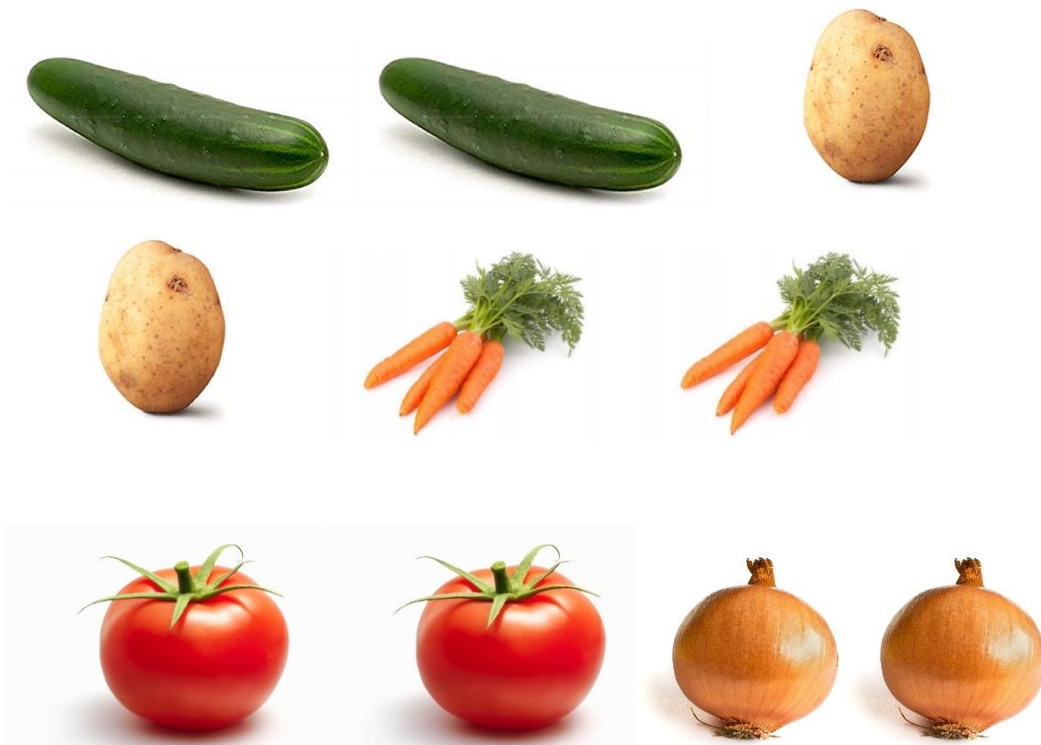

LISA 2. Juur- ja köögiviljade võrdlemine

TÖÖLEHT: VÕRDLEMINE.

LÕIKA VÄLJA KÖÖGI-JA JUURILJAD NING KLEEBI NEED SINU ARVATES ÕIGELE REALE.

MILLINE KÖÖGIVILI VÕI JUURVILI ON KÕIGE:	
RASKEM	
PIKEM	

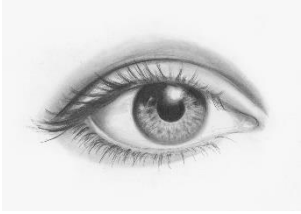

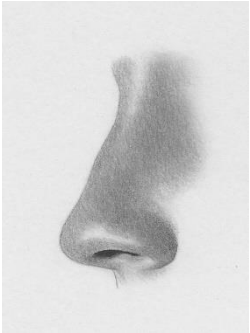
KERGEM	
LÜHEM	
MILLINE KÕÖGIVILI VÕI JUURVILI ON	
KOLLANE	
ROHELINE	
PUNANE	
MILLINE KÕÖGIVILI VÕI JUURVILI ON	
ÜMMARGUNE	
PIKLIK	
MILLINE KÕÖGIVILI VÕI JUURVILI ON	
HAPU	

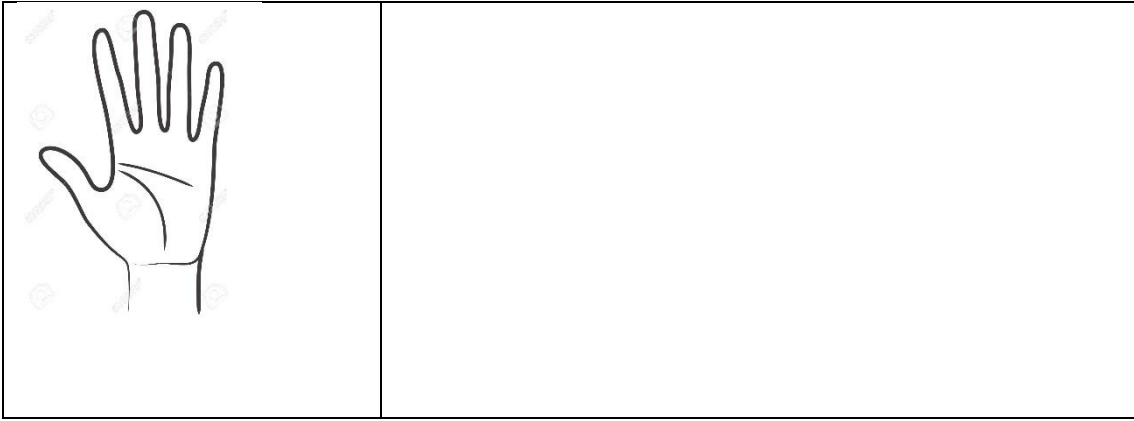
MAGUS	
KIBE	

LISA 3. Ilmavaatlus õues

VAATA, KUULA, TUNNETA, KATSU KÄEGA.

KIRJUTA IGA PILDI JUURDE, MIDA NÄGID, KUULSID, TUNDSID, KATSUSID KÄEGA.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Mari-Liis Kiviloo,

(autori nimi)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose
LOODUSE TUNDMA ÕPPIMISE VÕIMALUSED KÕIGI VIIIE MEELE KASUTAMISEL
LASTEAIA ÕPPETÖÖS

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on Maret Vihman,

(juhendaja nimi)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Mari-Liis Kiviloo
22.05.2019